State of Israel
Ministry of Agriculture
And Rural Development
Extension Service
Horticulture Division

מדינת ישראל
משרד החקלאות ופיתוח הכפר
שירות ההדרכה והמקצוע
אגף הפירות

יום שלישי 18 יולי 2017

גידול התאנים בישראל

חיים אורן, ממ"ר תאנה ותמר, שה"מ

עונת התאנים נפתחת בתחילת חודש מאי בתאני בכורות, וממשיכה בחודשי הקיץ בתאני הקיץ המתוקות.

הזנים הנפוצים בארץ

הזן העיקרי הוא הזן Brown Turkey [או "הברזילאית", כפי שהחקלאים והסוחרים מכנים אותו]. הזנים המקומיים נכללים בשם "באלדי", האוגד בתוכו בעצם זני תאנים רבים, הנקטפים ברצף, כמו הזן חמאדי הידוע והמוכר - תאנים עגלגלות, כהות מבחוץ ואדומות מבפנים, גדולות, מתוקות מאוד ובעלות חיי מדף קצרים; הזן חורטמני - תאנים ירוקות-סגלגלות מבחוץ ולבנות מבפנים, בעלות חיי מדף קצרים; הזן חמארי - תאנים ירוקות-סגלגלות מבחוץ ואדמדמות מבפנים. קיימים בישראל עוד זנים מקומיים רבים, שטעמם מתוק מאוד, חלקם סגולים וחלקם ירוקים מבחוץ, ורובם מתאפיינים בסדקים על הקליפה, בגודל בינוני-גדול ובחיי מדף קצרים של 4 ימים בערך – נתון משמעותי במסחר.

טבלה מס' 1. הזנים המקומיים הנפוצים ומאפייניהם

שם מקובל	צבע חיצוני	צבע פנימי	צורה וגודל	מאפיין בולט	מועד הבשלה
חמאדי	כהה	אדום	עגול פחוס	סדקים אורכיים רבים	אמצע עונה
חמארי	חום, סגול, ירקרק	אדום- ורוד	עגול, בינוני	רשת סדקים עדינים	אמצע העונה
סבעי	דומה לחמארי	אדמדם	עגול פחוס	סדקים רבים	מקדים
רז'לי	סגול-ירוק דהוי	אדום	מאורך מעט, בינוני	מעט סדקים קצרים	אמצע העונה
עינבי	ירוק, אדום, בורדו	לבן	מאורך, בינוני		אמצע העונה
סוודי	סגול כהה, נוטה לשחור	לבן, נוטה לוורדרד	עגול, בינוני	סדקים ארוכים	אמצע העונה
ביטנג'ני	סגלגל, ירוק כהה	אדמדם-ורוד	עגול פחוס, גדול	סדקים	אמצע העונה
שיטאווי	ירוק	ורוד	מאורך (צורת	סדקים	מאחר

שם מקובל	צבע חיצוני	צבע פנימי	צורה וגודל	מאפיין בולט	מועד הבשלה
			טיפה), גדול		
בוקרטי	ירוק	אדום	עגול, גדול	נוטה להתבקע	מקדים
ביאדי	ירוק	לבן, נוטה לחום	עגול, גדול	נוטה להתבקע	מאחר
עסלי	ירוק	חום	פחוס, בינוני	סדקים חומים	סוף העונה
נצרתית	ירוק	לבן	מאורך, גדול		אמצע העונה
חאדרי	ירוק	אדום	עגול, בינוני	סדקים קצרים מעטים	מאחר
ספרי	צהוב	צהוב, נוטה לחום	עגול, בינוני		מאחר
חורטמאני	סגול, ירוק	לבן	מאורך, בינוני	צד אחד ירוק; סדקים רבים	מאחר
נורסי	ירוק	אדמדם	פחוס	סדקים רבים	אמצע העונה

יש זנים נוספים הגדלים בישראל, אך כמותם קטנה.

<u>טבלה מס׳ 2. זני האינטרודוקציה העיקריים המיועדים גם ליצוא</u>

שם מקובל	צבע חיצוני	צבע פנימי	צורה וגודל	מאפיין בולט	מועד עונת הבשלה
ברזילאית	חום-סגול	אדום	מאורך, בינוני	צוואר צר	מקדים
בורסה	סגול-שחור	אדום עז	עגול, גדול		אמצע העונה
קפריסאית	סגול-ירוק	אדום	עגול, בינוני		מאחר

מבין הזנים שהוזכרו לעיל, התאנים מהזן ״בורסה״ הן המבוקשות ביותר, בהיותן נחשבות איכותיות וטעימות מאוד.

היקף שטח התאנים המסחרי בישראל אינו ידוע במדויק; ועל פי הערכות מועצת הצמחים, מדובר בכ-1,210 דונם, נכון לינואר 2017. זהו שטח קטן יחסית לביקוש התאנים בארץ ובעולם. גודל השטח החקלאי נקבע על פי רוב לפי כמה מדדים, שהעיקרי שבהם הוא רווחיות הגידול לחקלאי. מגדלי התאנים נתקלים כיום בבעיות בלתי פתירות הקשורות להגנת הצומח ולעלויות העבודה בגידול.

בעקבות הרביזיה בחומרי ההדברה, הוצאו מהשימוש חומרי הדברה יעילים בגידול תאנים, אשר אפשרו למגדלים לגדל ללא חרקים וללא שאריות חומרי הדברה בזמן האירייה. לכך התווסף גם שכר העבודה הגבוה לפועלים. כל אלה הביאו את הענף לתוצר רווחי וללא חרקים, אך במחיר יקר יותר משהיה.

עלות גידול שטח תאנים, הנושא יבול של כ-2 טונות לדונם, כולל הוצאות קטיף (ללא בית רשת) הוא 22-24 אלף ש״ח. כדי להרוויח אמור החקלאי לקבל מחיר הגבוה מ-12 ₪ לק״ג נטו, אך לא תמיד כך הדבר. לפיכך, חקלאים רבים נוטשים את הענף, הן בשל ההוצאות הגבוהות בגידול, הן משום הקושי

לייצר מוצר אחיד לאורך זמן, והן בשל אופיו של המוצר: חיי מדף קצרים ביותר, יחסית לפירות אחרים, וקטיף יומיומי, ולכך מתווסף גם הקושי בהתמודדות עם מזיקי פרי, כתוצאה מאיסור השימוש בחומרי הדברה מסוימים.

רישוי חומרי הדברה, הרגולציה והחקיקה הם תהליכים איטיים מאוד, הנמשכים זמן רב. כך למשל, אין כיום חומרי הדברה המורשים לשימוש בתאנים כנגד זבוב התאנה השחור, תריפס, אקריות וחיפושית התסיסה; וכל הדברה, אם נעשתה - בחטא נעשתה.

התאנה היא פרי מבוקש מאוד ופופולרי בין צרכני הפירות, אך מחירה יקר ואינו משקף תמיד פער תיווך הוגן.

מבחינה אגרוטכנית, ניתן להשתמש ברשתות נגד חרקים, אך אפשרות זו נותנת מענה להתמודדות עם מזיק אחד בלבד: זבוב התאנה, ואילו לשאר המזיקים טרם נמצא פתרון "חוקי".

פיתוח זני תאנים קלים לגידול נמשך זמן, והיום, לאחר 4 שנות גידול, עדיין לא הצלחנו לזהות זן שיענה על הדרישות. גילינו אפשרויות חדשות הנבחנות היום בשוק המקומי ובשווקי היצוא.

ניתן לסכם ולומר בראייה אופטימית כי כל חקלאי שיכול ומרוויח מגידול תאנים, שימשיך לעשות זאת, ואנו מצדנו מנסים לאתר פתרונות חדשים לבעיות הטורדות את כל אוהבי התאנים.